

Levnadsvillkor

Vad betyder begreppet levnadsvillkor?

Levnadsvillkor handlar om hur människor har det i sitt liv. Det kan handla om saker som var de bor, hur deras hem ser ut, om de har tillräckligt med pengar för att köpa mat och kläder, om de mår bra och om de kan gå i skolan eller inte.

Det handlar också om hur **samhället** ser ut runt omkring en, till exempel om det finns bra sjukvård eller om man känner sig trygg. Alla har olika levnadsvillkor beroende på var de bor och vilka förutsättningar de har.

Så om du har ett hem där du kan vara trygg, mat på bordet och kan gå i skolan, har du bra levnadsvillkor. Och om någon inte har de här sakerna, kan deras levnadsvillkor vara svårare.

Levnadsvillkor

Ta reda på vilka levnadsvillkor som fanns under 1800-talet. Utgå från dessa frågor:

- Var bodde människorna? (i staden, på landet, i stora hus, i små hus)
- Hur såg deras hem ut?
- Hur var deras tillgång till pengar?
- Kunde de köpa mat och kläder?
- Hur fick de tag på mat och kläder?
- Fick barnen gå i skolan eller inte?
- Hur var samhället? Fanns det sjukvård som var tillgänglig för alla eller inte?
- Var samhället tryggt?

Olika perspektiv:

- Var det skillnad för barn och vuxna?
- Var det skillnad för män och kvinnor?
- Var det skillnad mellan de olika stånden (präster, borgare, bönder och adel)

Under 1800-talet gick Sverige från ett **bondesamhälle** till ett **industrisamhälle**. I början bodde nästan alla på landet och producerade allt de behövde själva (**självhushållning**). Man bodde trångt, arbetade hårt och barnen fick hjälpa till tidigt.

När jordbruket blev effektivare (**Laga skifte**) räckte inte jobben till på landet. Samtidigt startade fabriker i städerna. Det ledde till **urbanisering**, att folk flyttade till städerna för att jobba. Livet i staden var till en början smutsigt och farligt med barnarbete och extremt långa arbetsdagar.

Mot slutet av seklet blev villkoren bättre. **Folkskolan** infördes så att alla barn fick lära sig läsa, och **folkrörelserna** började kämpa för högre löner och rösträtt. Sverige började här resan mot att bli det moderna och mer rättvisa land vi lever i idag.

Nutid

Hälsa och sjukvård- I Sverige får alla, oavsett om man är rik eller fattig, hjälp om man blir sjuk eller skadad. Det finns bra sjukhus och läkare som hjälper till. Man betalar en liten del av kostnaden för att gå till läkaren eller sjukhuset, men det är inte dyrt, eftersom staten betalar en stor del av kostnaden.

Skola - Alla barn i Sverige går i skolan gratis. De flesta går i skolan från det att de är 6 eller 7 år gamla tills de är runt 18 år. I skolan får man lära sig saker som matematik, svenska, engelska, historia, idrott och mycket mer. Skolan är ett bra ställe för att träffa kompisar och utvecklas.

Boende - I Sverige finns det många olika sätt att bo på. En del bor i lägenheter i städerna, andra i hus på landsbygden. Husen är ofta ganska stora och bekväma, med saker som rinnande vatten, dusch och toalett. De flesta har också elektricitet och värme i sina hem, så det är ganska varmt och ljust.

Fritid och aktiviteter - Många barn och vuxna har olika aktiviteter på fritiden. Det kan vara sporter, spela musik, rita, gå på bio eller hänga med kompisar. I Sverige finns det många fritidsklubbar, sportlag och aktiviteter som man kan vara med i. På vintern kan man åka skidor eller åka skridskor, och på sommaren kan man bada i sjöar och åka på utflykter.

Arbete och pengar - När vuxna i Sverige arbetar, får de lön för sitt jobb. Lönen används för att köpa mat, kläder, betala hyra eller lån för huset, och spara pengar. Det finns många olika jobb som människor kan göra, som läkare, lärare, byggarbetare eller kockar. De flesta vuxna jobbar på dagarna och har ledigt på helgerna.

Jämlikhet och rättigheter - I Sverige är alla människor lika mycket värda, oavsett kön, ålder, ursprung eller var man kommer ifrån. Det finns lagar som skyddar oss och ser till att ingen blir orättvist behandlad. Alla har rätt att säga vad man tycker och tro på det man vill. Det betyder att alla har samma chanser att göra det man vill i livet.

Miljö och natur - Sverige har mycket fin natur, med stora skogar, sjöar, berg och vidsträckta fält. Många människor tycker om att vara ute i naturen och ta promenader eller campa. Sverige jobbar också mycket för att ta hand om miljön, så vi försöker hålla vår luft och våra vattendrag rena, och spara på energi.

Sammanfattning -I Sverige idag är livet ganska bra för de flesta. Det finns bra skolor, sjukvård, jobb och möjligheter för alla att leva ett bra liv. Man kan vara sig själv och få hjälp om man behöver. Det finns mycket att göra på fritiden, och människor har ganska lika rättigheter oavsett vem de är.

Nutid

- Tillgång till (nästan) gratis sjukvård för alla
- Skolplikt från 6 års ålder
- Boende med elektricitet, värme, rent vatten och andra bekvämligheter
- Fritidsaktiviteter → sport, instrument, teater, dans
- Arbete för lön
- Jämlikhet och rättigheter för alla
- Sociala skyddsnät (sjukvård, SOC, polis, brandkår m.m.)

Att resonera:

1. **Inledning:**
2. **Jämför levnadsvillkor:**
 - Skriv om vad människor hade för liv på den första tidsperioden (t.ex. Vasatiden).
 - Skriv om vad människor har för liv idag (nutiden).
3. **Jämför likheter**
4. **Jämför skillnader**
5. **Slutsats:**

Tips:

- **Var tydlig:** Skriv kortfattat men klart så att läsaren lätt förstår skillnaderna och likheterna.
- **Använd jämförelser:** Tänk på vad som var likt och vad som var annorlunda.
- **Var kreativ:** Försök att tänka på hur människor levde och hur det påverkar oss idag.

Att resonera:

Inledning:

Skriv kort om vilken tidsperiod du ska jämföra. (Exempel: Vasatiden och nutiden.)

Jämför levnadsvillkor:

- **Skriv om vad människor hade för liv på den första tidsperioden (t.ex. Vasatiden).**

Vad gjorde folk för att leva? (Arbete, mat, boende, sjukvård)

Hur såg deras hem ut? (Exempel: Var de i små hus, på gårdar, utan elektricitet?)

Vad var svårt i deras liv? (Exempel: Fattigdom, brist på utbildning eller sjukvård)

- **Skriv om vad människor har för liv idag (nutiden).**

Hur lever folk idag? (Arbete, skola, modern teknologi)

Vad har vi idag som inte fanns då? (Exempel: Elektricitet, internet, bilar, sjukvård)

Vad gör livet enklare idag? (Exempel: Tillgång till skolor, läkare, snabbare transporter)

Jämför likheter

Finns det något som är likt i de två tidsperioderna? (Exempel: Folk jobbar fortfarande för att tjäna pengar.)

Finns det något som är samma men fungerar på ett annat sätt nu? (Exempel: Folk behövde mat då, och vi behöver också mat idag, men vi får maten på olika sätt.)

Att resonera:

Jämför skillnader:

- Vilka stora skillnader finns det mellan levnadsvillkoren då och nu? (Exempel: På Vasatiden hade folk inte sjukvård som vi har idag.)
- Hur har teknologiska och samhällseliga förändringar påverkat livet för människor? (Exempel: Vi har internet och datorer, men det fanns inte på Vasatiden.)

Slutsats:

- Skriv en sammanfattning om de största skillnaderna och likheterna mellan de två tidsperioderna.
- Tänk på att avsluta med en mening som förklarar varför det är viktigt att veta om levnadsvillkor i olika tidsperioder.

Resonera kring likheter och skillnader mellan levnadsvillkoren på Vasatiden och nutiden

Olika sätt att börja...

- Under 1800-talet hade folk det mycket svårare än vi har idag.
- Om man jämför levnadsvillkoren mellan 1800-talet och nutiden i Sverige, så...
- Nu för tiden lever de flesta människor ett gott liv, men på 1800-talet